

Ukrainiečių pabėgėlių mokinių potencialo atskleidimas Lietuvos mokyklose – iššūkiai ir atviresnės visuomenės galimybės

Danguolė Bylaitė-Šalavėjienė

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija, T. Ševčenkos g. 31, 03111 Vilnius,
danguole.bylaite-salavejiene@vdu.lt

Nuo karo pabėgusių ukrainiečių mokinių integracija į Lietuvos mokyklas yra labai didelis iššūkis, todėl vis aktualesnis tampa klausimas, kaip veiksmingai integruoti atvykėlius į šalies visuomenę ir švietimo sistemą. Nepaisant Lietuvos pastangų gerinti švietimo prieinamumą pabėgėliams, daugelis sutinka, kad dabartinė sistema turi būti tobulinama siekiant visiškai patenkinti jų poreikius. Šiame straipsnyje yra nagrinėjami įvairūs pabėgėlių integracijos į Lietuvos mokyklas iššūkiai ir siūlomi galimi jų sprendimo būdai.

Tarptautinė migracijos organizacija (IOM) Lietuvoje neseniai surengė du seminarus mokytojams, kuriuos vedė ekspertai profesorė dr. Giedrė Kvieskienė iš Vytauto Didžiojo universiteto (Lietuva) ir dr. Snežana Obradović-Ratković iš Brocko universiteto (Kanada). Šiuose seminaruose mokytojai turėjo galimybę susipažinti su naujausiais migracijos keliamais iššūkiais mokykloms bei įgyti įgūdžių ir žinių, reikalingų veiksmingai padėti ukrainiečiams mokiniams migrantams įsitraukti į Lietuvos mokyklas.

Iššūkiai ir galimybės

Ekspertai paminėjo keletą dažniausiai pasitaikančių iššūkių, su kuriais susiduria pedagogai, mokyklos ir patys pabėgėliai, tai:

- kalbos barjeras,
- skirtingos ugdymo programos,
- socializacijos galimybė,

- pedagogų pasirengimas.

IOM Lietuva ir Vytauto Didžiojo universitetas atliko tyrimą „Ukrainiečių šeimų integracijos iššūkiai, lūkesčiai, socialinė-emocinė savijauta“, kuris atskleidė, kad mokantis lietuvių kalbos 53,3 proc. besimokančiųjų skundžiasi dėl sudėtingos gramatikos ir žodyno, o 33,3 proc. Ukrainos mokinių teigia negaunantys papildomos pagalbos. Tai turi įtakos jų mokymosi rezultatams ir gali sukelti sunkumų dalyvaujant pamokose, bendraujant ir mokantis, todėl būtina ieškoti naujų būdų šiai problemai spręsti.

Lietuvos mokyklose taikomi mokymo metodai skiriasi nuo taikomų Ukrainos mokyklose, todėl vaikai gali būti sutrikę ir nesuprasti to, ko mokosi. Ukrainiečių vaikai palikdami savo šalį ir iš naujo pradėdami mokytis kitoje susidūrė ne tik su mokymosi pertrauka, bet turi iš naujo adaptuotis prie pasikeitusios situacijos. Tyrimas atskleidė, kad į Lietuvą atvykusiems ukrainiečiams trūko švietimo pagalbos. Atlikus tyrimą buvo nustatyta, kad 55,8 proc. vaikų teigė, kad neturėjo mokymosi asistento, 79,3 proc. – mentoriaus, apie 90 proc. – bendraamžio mentoriaus. Tai leidžia daryti prielaidą, kad ukrainiečių migrantams galėjo būti sunku ne tik pritaipyti mokyklose, bet ir pasinaudoti mokyklose esančiais švietimo ištekliais, dalyvauti neformaliojo ugdymo veiklose.

Analizuojant ukrainiečių mokinių pozityviąją socializaciją, išaiškėjo barjerai ir trikdžiai. Be jau minėto kalbos barjero, užfiksuotos skirtingos finansinės galimybės, ribojančios ukrainiečių vaikų galimybes dalyvauti neformaliojo ugdymo veiklose, tėvai akcentavo nepakankamą prieigą prie švietimo pagalbos specialistų. Tyrimo metu atskleista, kad net 45 proc. Ukrainos pabėgėlių vaikų nebuvo įtraukti / nelankė mokyklinių renginių ar švenčių, o daugiau nei 50 proc. mokinių iš Ukrainos nedalyvauja ir užklasinėje veikloje dėl mažų ukrainiečių pabėgėlių tėvų pajamų arba dėl nepakankamos nemokamų neformaliojo ugdymo veiklų pasiūlos.

Dr. Snežana Obradović-Ratković pastebi, kad pedagogai yra vieni pirmųjų specialistų, su kuriais susitinka pabėgėlių šeimos. Dažnu atveju būtent jie sujungia ką tik atvykusius migrantus ir žmones, kurie yra pasirengę suteikti paramą.

Akivaizdu, kad Lietuva dar turi nueiti ilgą kelią, kad mokytojai būtų aprūpinti reikiamomis priemonėmis, kurios padėtų veiksmingai dirbti su pabėgėliais ir migrantais. VDU tyrimas nustatė, kad net 88 proc. visų mokytojų neturi darbo patirties su pabėgėliais, migrantais ir tik 1,2 proc. pedagoginių studijų metu studijavo darbo su pabėgėliais ir (arba) migrantais studentais metodikas. Atsižvelgiant į tai, labai svarbu, kad mokytojams būtų suteikta papildoma parama, reikalingi ištekliai, mokymai, padedantys ugdyti kompetencijas, būtinas veiksmingai mokyti ir bendrauti su neseniai atvykusiais mokiniais pabėgėliais ir migrantais.

Patarimai mokytojams:

Pagalba moksleiviams migrantams yra sudėtingas procesas. Tyrimu nustatyta, kad 65,1 proc. Lietuvos mokytojų visiškai arba iš dalies pakeitė mokymosi metodiką arba

praturtino individualizuotu darbu, kai į jų klases prisijungė ukrainiečių pabėgėlių vaikai.

Seminarų metu mokslininkės suformulavo bei pateikė papildomas rekomendacijas siekiant sėkmingai paskatinti vaikų adaptaciją:

- Pirmiausia skirkite vaikui ar jaunuoliui papildomo laiko ir dėmesio. Parodydami, kad jis jums rūpi ir kad galite juos išklaudyti, galite daug ką pakeisti, patikinkite juos, kad jie dabar yra saugūs.
- Kai kalbama apie taisykles ir lūkesčius, būkite aiškūs, bet supratingi. Kai jie elgiasi netinkamai, būkite su jais kantrūs bei stenkitės, kad mokiniai būtų įtraukti į klasės veiklas bei tęstų mokslus. Nuolatinės veiklos padeda susikurti stabilumo jausmą.
- Galiausiai nesmerkdami išklaudykite jų mintis ir baimes. Suteikite jiems savarankiškumo jausmą skatindami padėti kitiems klasės ar bendruomenės mokiniams, paskatinkite organizuoti pristatymus ar kultūrinius vakarus.
- Įtraukite į mokymosi procesą metodiką: vaikas – vaikui, patikėdami fasilitacijos, konsultavimo užduotis kitiems klasės mokiniams.
- Bendradarbiaukite su ukrainiečių vaikų tėvais, įtraukdami juos į mokymosi, švietimo pagalbos bei konsultacijos procesus.

Skirdami papildomo laiko ir dėmesio, nustatydami aiškius lūkesčius ir išklaudydami vaikų mintis, lūkesčius bei baimes, galite padėti krizę išgyvenantiems ukrainiečių mokiniams sustiprėti bei lengviau prisitaikyti prie naujų mokymosi sąlygų.

Apibendrinant galima teigti, kad į Lietuvą atvykstantys studentai pabėgėliai iš Ukrainos susiduria su daugybe iššūkių ir trikdžių. Lietuvos pedagogai turi ypatingą galimybę kurti įtraukią ir draugišką mokymuisi aplinką. Nors tai nėra lengva, pedagogai turėtų stengtis užtikrinti, kad pabėgėlių mokiniams siūlomas išsilavinimas būtų prieinamas, aktualus ir naudingas. Svarbu veikti kartu su komanda bendromis jėgomis. Į procesą įtraukiant mokinių tėvus ir ukrainiečių mokiniams teikti ne tik mokymosi, bet ir švietimo pagalbos paslaugas, įtraukti juos į neformaliojo ugdymo užsiėmimus, kurių reikia, kad vaikai galėtų sėkmingai integruotis, atgauti pasitikėjimą, ugdytis emocinį atsparumą, o vėliau pritaikyti šias žinias Lietuvoje ar grįžę į savo šalį.